Животинската душа

GA 97

Рудолф Щайнер

16 март 1907 г., Лайпциг

Животинската душа

Днес ще се занимаем с въпроса за одушевяването на същества, различни от човека, особено с въпроса дали животните имат някакъв вид душа. Такива неща изглеждат излишни за онзи, който ги подминава без внимание, но все пак известни хора от миналото вече са се занимавали с тях. Декарт, който в началото на 17-ти век е бил запален обновител на философията, загнила през Средновековието, е поставил този въпрос. Но той е разглеждал животните като машини – същества, за чието истинско одушевление не може да се говори – рефлекторни машини. Който замислено разглежда животинския живот, може само с мъка да сподели това мнение. Трябва само да посочим, че много животни в нашата среда извършват действия и влизат във взаимоотношения дори помежду си, които е трудно да си представим без душа. Един пример е верността на кучето. Само с мъка можем да се отдадем на мисълта, че нищо не живее във вътрешното си същество, аналогично на това, което живее в човека.
Ако разгледаме определени изпълнения, можем ли да пренебрегнем една по-висша, духовна дейност? Нека разгледаме например боброва стена. Това толкова артистично изградено изпълнение би означавало за човека голямо духовно усилие. Дълбока мъдрост се крие например в начина, по който определени греди са най-точно пригодени под правилния ъгъл, към падането на водата и преобладаващите условия.
Помислете за мравките. Във всеки мравуняк срещате нещо като мъдър държавен ред на човешките същества – наистина надхвърлящ този на съвременния човек. Мравките са разделени на три групи: работници, мъжки и женски. Доказано е, че работниците са много умни, женските са по-глупави, а мъжките са много глупави. Всичко в структурата е сложно организирано – начинът, по който набавят всичко необходимо за строежа и отглеждането на малките, начинът, по който водят експедициите си за събиране на храна и т.н. Ако всичко това в рамките на едно човешко състояние се нуждае от душа, тогава не можем да отречем одушевление на тези същества. Хората винаги се задоволяват с „инстинкт“, но никога не се опитват да мислят за нещо, което стои зад този „инстинкт“. Сега трябва да разгледаме и другата страна и да не пренебрегваме радикалното разграничение между това, което човекът извършва с душата си, и това, което животното прави с душата си.
Като пример ще започнем от един определен факт. Пътешествениците често са забелязвали, че ако запалят огън заради студа, след като го напуснат, маймуните идват и се стоплят на него. Те обаче никога не са забелязали маймуна да е донесла дърва, за да поддържа огъня. Тя не може да стигне до тази комбинация и това е

изключително важно. Тя никога не може, със собствените си духовни сили, да направи нещо ново, като например да разпали огъня и т.н.
Ако искаме да си изясним животинската душа, трябва да започнем с тази разлика от човешката душа. Друга разлика между животинската и човешката душа е, че можете да напишете биография на всяка човешка душа, но не и на животното. Това е много важно. Ако се запитате за интересите си към различните същества, ще откриете, че изпитвате същия интерес към отделния човек, както и към животните, към цяла група подобни. Помислете за лъв. Чувствате същото към лъва - дядо, баща, син, внук и т.н., но тази идея би ви се сторила безсмислена, ако се приложи към човешките същества. Не казва нищо, когато собственик на куче може би твърди, че би могъл да напише биография на кучето си. Можете също така да напишете биография на химикалка или разликите в живота на карфица и игла. Това е само преувеличено разграничение. Точно толкова силно, колкото един цял животински вид се различава от друг, толкова и отделният човек се различава от друг. Една обща душа живее в цялата животинска група. Както десетте ви пръста са членове на ръцете ви, така и всички вълци са членове на груповата душа на вълците.
Сега трябва да навлезем по-точно в природата на човешката душа, която преди не е била толкова индивидуализирана, колкото е днес. В един момент от човешката еволюция човекът е бил много по-близо до груповата душа. Тацит, сто години след Христос, ни дава картина на различните племенни групи. Всички членове на една група тогава са се чувствали принадлежащи заедно, естествено с градации, защото всичко в човешката еволюция е на етапи. Всички членове на една група тогава са си приличали. Подчертано индивидуалните физиономии са знак за това освобождаване на индивидуалните души от груповата душа. Днес все още откривате сред диваците горе-долу едни и същи черти. Трябва да се придържаме към този факт, че физиономията, която се проявява, е доказателство, че индивидуалността действа формиращо върху тялото. Това ще бъде все по-забележимо сред по-нататъшно развитите човешки раси. Ще дойде време, когато расовият характер напълно ще отстъпи. Ако една душа се въплъти, ту в тази, ту в онази националност, тогава националните различия изчезват и всеки винаги ще помни себе си само толкова повече, колкото повече неговата индивидуалност се е развила. Преди, когато бракът се е сключвал само в рамките на племето, членовете са се държали заедно като пръстите на ръката, единият отмъщавал за злото, причинено на другия, сякаш се е случило на самия него и т.н. Тази сплотеност изчезвала все повече и повече; колкото по-голяма и по-обща ставала струпването на човешки същества, толкова по-индивидуални ставали душата и характерът им. Не се получава смесица, а колкото повече изчезват различията, толкова повече се появява индивидуалност.
Сега, по какъв начин се различават груповите човешки души от животинските? За това трябва да се върнем назад в историята на техния произход. Имало е време,

когато човекът все още не е живял, както сега, в различните си телесни обвивки и духовен зародиш на своето същество. Имам предвид Лемурийската епоха. По това време най-висшите същества са били вид човеко-животно, с физически, етерни, астрални тела и склонност към егото, но все още не самото его, същества, които са били пригодени да приемат божествения зародиш. Душата, която сега живее във вътрешното им същество, все още не е напуснала лоното на Божеството. Тя все още е живяла в душевно-духовен слой. Представете си съд с вода с 1000 капки, които преминават без разделяне една в друга, образувайки по този начин единство. Вземете 1000 малки гъби, всяка от които може да поеме една капка, и ги потопете. Тогава всяка ще се напълни с една капка. Трябва да мислите по подобен начин, че човешките обвивки поглъщат божествения зародиш; по този начин те за първи път стават индивидуални и независими. Сега си представете, че в началото душата не се е настанила във всеки отделен човек, а една душа се е разпределила като групова душа сред много хора. Това, което днес обитава само една душа, тогава е обитавало цяло племе. Тук трябва да схванете една нова концепция. Такава групова душа не умира. Красивата, значима страна на смъртта е специфична привилегия на индивидуалната човешка душа. Ако една част от груповата душа умре, тя веднага я замества, подобно на пипалата, които отрязвате от полип. Така груповата душа, която не слиза на физическия план, усеща смъртта като загуба на един член, а раждането като израстване на подобен. Тя няма привилегията на смъртта. Само когато едно сетивно същество каже „Това съм аз“, смъртта започва да навлиза в индивидуалния живот. Човекът се бори за и постига висшия си живот чрез смъртта. Ако смъртта не бъде преодоляна, той не би могъл да достигне чрез нея до висш живот.

Душата на животното се намира на астралния план и е свързана с всеки отделен член на неговата група чрез нишка. За да разберете как възникват душите на животинските групи, трябва да сте наясно какво прави човека физическото същество, което е.

Когато божествените зародиши слезли, те открили, че носителите им са много различни. Много от тях били специално развити за борба; други били оформени по подобен начин, но по-развити за работа, за търпение и т.н., така че различните тела се различавали значително по развитие дори във външната си форма. Това, което днес съществува като по-нисши животни, като насекоми и т.н., вече се е разклонило по време на предишно въплъщение на Земята и е възникнало от само себе си. Сега се занимаваме само с животни от рибите нагоре. Когато това спускане се случи в чакащите тела, които външно (не вътрешно) стояха приблизително на етапа на рибешкото тяло, все още не е имало бозайници. Човекът, който е живял тогава, е трябвало да се движи напред наполовина плувайки, наполовина носейки се, и за тази цел е имал органи, подобни на перки. Това, което се е случило в тялото му на земята, се е случило чрез обитаваща човешка душа. Едва в хода на дълга еволюция

това тяло се е трансформирало в сегашното богоподобно тяло. Много неща са останали неподвижни по този дълъг път. Тъй като обаче земята междувременно се е трансформирала, това застояване е довело до спад в развитието на телата. Вземете двама братя - единият се трансформира през различните възрасти на живота, другият остава неподвижен в детския етап. На 60-годишна възраст обаче той вече не изглежда като дете. Така сегашните риби са слезли надолу и изглеждат различно от това, както са изглеждали преди. Човечеството се е развило допълнително и е оформило всичко в тялото на бозайник. Навсякъде отново има такива, които остават неподвижни - декадентски човешки същества. Ако наистина схванете правилно, ще разберете, че всички животни са остарели в младостта си, остарели са твърде рано, приели са фиксирани форми, които е трябвало да надминат. Те, така да се каже, са кристализирали в цялата си еволюция. Възходящото развитие наистина сега е довело човека в особено положение по отношение на определени характеристики. Той е загубил сигурност. Маймуните в плен скоро умират от туберкулоза и други болести. Животните не могат да понасят човешкия начин на живот. Дори по отношение на храненето, те имат известна сигурност. Ако крава минава през поляна, тя знае точно кои растения са добри за нея. Човекът вече няма такава. Той се нуждае от несигурност, за да стигне до свобода на избор. Настоящата несигурност е необходима, за да се достигне сигурност на по-висок етап. Човекът се адаптира към по-високи етапи. По този начин, неговата несигурност е гаранция, че той става независим. Да си останал сигурен означава нещо, което не е напреднало до точката, в която егото може да работи в индивидуалното същество. Трябва да се чудим толкова малко на животинската мъдрост, колкото на мъдростта на собствената си ръка. Единичният бобър е просто майстор на груповата душа на астралния план. Мравката се намира на съвсем различен етап от бобъра и много по-далеч от нас, защото тя вече се е отделила при много по-ранно планетарно състояние на Земята. В своето едностранчиво развитие тя е напреднала много по-далеч от човека. Човекът мисли, чувства, желае в неподвижна връзка. Ако видя нещо, което ми харесва, се хващам за него; идеята извиква волята. Без това взаимодействие човекът би бил много несигурен. С Чела волята, идеята и чувството са разкъсани и трябва да бъдат съвсем отделни. За общото човечество това ще бъде постигнато първо на етапа на Юпитер на Земята. Но преди да преживее това, Пазителят на Прага го среща,и му дава яснота за целия му предишен живот.
Това разпадане на тройност е било преживяно преждевременно от някои групови души на животните. Всъщност, отделните части в мозъка на Чела са диференцирани като мравките в мравуняка. Мравката е предприела това преждевременно и сега остава като неузряло, умно дете. Груповата душа на бобъра ще трябва да навакса пропуснатото; душата на мравката го е загубила веднъж завинаги и поема по съвсем други пътища. Животинските души са човешки души, които са станали едностранчиви. Окен казва: „Езикът е мастилена риба.“ Разбира се, това не бива да

се приема буквално. Съществото обаче, в което характеристиките на езика са станали твърде изпъкнали, остава неподвижно в този момент. Парацелз е изрекъл дълбоките думи: Ако наблюдаваме природата, ние просто виждаме отделни букви и думата, която те образуват, е човешкото същество. Представете си всички различни качества, които откривате заедно в човека, разпределени в различни тела, тогава ви е необходима групова душа. Животните са човешки същества, които са останали неподвижни в едностранчивото развитие на своите характеристики. Човекът е станал откривател чрез загубата на сигурност. Първият елемент, който той се научи да използва, беше огънят. С него той достигна първия етап на цивилизацията, който го направи продуктивно същество. Той е енциклопедия на различните животински души.
Сега все още трябва да сте наясно с едно нещо. Ако се обърнете към по-нисшите животни, ще откриете, че те не могат директно да изразяват болка и удоволствие чрез звук. Насекомите наистина произвеждат звуци, но те са телесни звуци. Окултната наука тук прави съвсем решително разграничение между звучащите животни и незвучащите. Но първо, в човека вътрешният звук се превръща в дума, реч. Дори най-висшите животни имат само едностранно развити звуци. В по-късна епоха груповите животински души, а не отделните животни, ще станат човешки същества, но съвсем различно конституирани от човека днес.
Още преди теософията, Гьоте е усетил това и го е изразил чудесно в своята „Метаморфоза на животните“; че те (животните) са като човек, разделен на части, че цялото животинско царство гледа от човешката форма. Така човекът казва на всички животински същества (говорейки за себе си): „Всичко това, събрано в едно, си ти!“

Въпрос: Ще има ли по-нататъшни разделения в човешката еволюция?
Отговор : Да, и всъщност това е, което в теософията се нарича „преминаване през Криза“. Сега се намираме в Петата Коренна Раса. Шестата Раса ще види съвсем различна раса, благородна и красива, за разлика от отхвърлената, упадъчна, която ще бъде раса от хора, ужасно грозни, животински подобни, чувствени, порочни, далеч по-ужасяващи от сегашното ни човечество, защото те ще продължат да се развиват надолу. В Апокалипсиса е показано съвсем ясно как ще се случи разделението в така наречения Страшен Съд. Този, който е напълно безкористен, може дори сега да узрее за Шестата Раса. Той наистина може все още да продължи да се въплъщава, но само за да помогне на другите. Мнозина може би ще намерят, че Съдът звучи суров, но те, както знаем, имат избор. Разберете ме правилно, не за прераждането, а за Шестата Раса.

Въпрос: Защо възрастните хора отслабват психически, дори ако душата им не може да се промени?
Отговор : Душата наистина не се променя. Тя никога не слиза от достигнатата веднъж сцена. Но инструментът ѝ е отслабнал, подобно на велик пианист, който вече не може да свири както преди, ако има лош инструмент.
Ще кажете, че душата вече не познава собственото си състояние. Да, душата не вижда себе си, докато е във физическо тяло. Там може да се намери само отражението на душата, огледалният образ. Сега огледалото се замъглява или счупва. Тогава то вече не може да отразява. Чела е наистина първият, който е способен да възприеме душата си.